

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Társaságunk 1927 március 19-én tartotta meg XXXV. nagygyűlését a következő tárgysorozattal:

1. *Kornis Gyula* elnöki megnyitót mondott ezzel a címmel: *Antik imperializmus Európa mai kultúrpolitikájában.* (Megjelent a *Magyar Szemle* 1927-i évfolyamában.)

2. *Ogyulai Agost* titkár felolvasta a Társaságnak 1926. évi működéséről szóló alábbi jelentését:

Tisztelt Nagygyűlés!

Minden egyesületnek, mely valamely nemzet kulturális életében bármily szerényen is, de szerepet játszik, még inkább az olyan társulatnak, mely a tudomány valamely speciális ágát művelni van hivatva, nemcsak legfőbb büszkesége, hanem valódi súlypontja is kiadványaiban, elsősorban folyóiratában rejlik. Mint a tudomány maga, úgy a tudományt művelő társulat is ezekben éli igazi életét s minden egyéb: gyűlések, kongresszusok, vitatkozások, felolvasások inkább másodrendű életjelenségek, mert ezek hatása, ha még oly szükséges és gondolatébresztő is munkájuk, mégis csak időközi, szerepük, ha elevenséget visz is a tudományos életbe, mégis csak közvetítő; míg a „Scripta manent“ elvénél fogva a kiadványok: folyóiratok és könyvek jelentik a tulajdonképeni tudományos haladást és eredményeket.

Ennek megfontolásával vetem tekintetemet az 1926. évre való visszapillantásomban elsősorban társulati életünk voltaképeni eredményeit visszatükröző kiadványainkra. Annál szívesebben teszem ezt, mert a világháború s az utána jött nyomorúságok következtében az utolsó évtizedben, a dolognak részben gazdasági természeténél fogva, a tudományos társulatok s így a Magyar Paedagogiai Társaság munkásságának, életjelenségeinek éppen ez a szerve szenvedte a legnagyobb károkat, kiadványai fogyatkoztak meg leginkább, s mikor most lassanként erőre kap ismét a háborúban szörnyen vesztes országunk és vele tudományos életünk, a szemmel látható erősödés a mi Társaságunk kiadói munkásságában is nyilvánul.

A béke áldott éveiben 50—55 ívnyi volt folyóiratunk egy-egy évfolyama s a *Magyar Paedagogiai Társaság Könyvtára* címen könyvsorozatot is indítottunk; azután egyszerre összeomlott minden, könyvsorozatunk megakadt, folyóiratunk évfolyama négy ívnyi füzetecskévé sorvadt. Igaz, hogy egészen nem szűnt meg a legmostohább években sem, s ebben fölötte állt akárhány más tudományos társaság folyóiratának, de azért mégis csak tengődés volt az élete.

Annál nagyobb és igazabb az örömünk most, mikor e teljesen mostoha évekről mint rossz álomról beszélhetünk. Egy évvel ezelőtt erről a helyről már az öröm bizonyos nemével jelenthettem, hogy az 1924. év hat ívnyi évfolyamával szemben 1925-ben tíz ívet adhattunk, bár egyebet semmit sem. Most egy lépéssel megtoldva előremenetelünket, 1926-ban nemcsak a folyóirat újabb két ívnyi gyarapodásáról, hanem azonkívül egy 15 ívnyi külön kiadvány megjelenéséről is számot adhatok.

Folyóiratunk 1926-ban már negyedik éven át jelent meg saját kiadá-

sunkban a Királyi-Magyar Egyetemi Nyomda sajtóján 12 iven. Szerkesztőnk munkáját megkönnyítette elnökünknek nagyarányú közéleti elfoglaltsága mellett is lelkes és hatékony részvétele a folyóirat szellemi irányításában és gondozásában, amiért nagy hálával tartozunk neki; megkönnyítette továbbá az a 25 tagú önzetlen, tisztán lelkesedésből dolgozó munkatársi gárda, mely a folyóiratnak szükséges terjedelmé mellett is gazdag és sokoldalú tudományos tartalmát szolgáltatta. Ezt a tartalmat részletes statisztika szerint a következő dolgozatok teszik: 9 nagyobb tanulmány, 7 önálló kisebb közlemény, 19 hazai és 11 külföldi könyvismertetés, továbbá a pedagógiai tárgykörből való összes új magyar könyvek és füzetek, összesen 29 mű rövid jellemzésekben való regisztrálása, 14 pedagógiai tárgyú vegyes cikk és a Társaságnak 9 hivatalos közleménye.

Folyóiratunk lépésről-lépésre való megerősödésével párhuzamosan derülni kezd az ég egyéb kiadványaink tekintetében is. Elnökünk buzgó gondoskodása folytán reményünk van arra, hogy már a világháború előtt elgondolt négy kiadványsorozatunknak, a *Monumenta Hungariae Paedagogicae*nak terve talán valóra válhatik. Legalább is komoly tárgyalások vannak folyamatban mértékadó körökkel e régi terv valorizációjára nézve. Addig, míg ez — reméljük, már a közel jövőben beteljesülhet — meg kellett elégednünk — de örömmel adok számot — a Társaság egy másik 15 ívnyi kiadványkötetének megjelenésével. Elnökünk nevéhez fűződik ez a sikerünk is, az ő energiája, bátor vállalkozása tette lehetővé, hogy majdnem egészen saját erőnkől kiadtuk *Az elszakított magyarság közoktatásügye* című tanulmánysorozatot, azoknak az előadásoknak átdolgozott, kibővített gyűjteményét, melyek ennek a tárgykörnek témáiról Társaságunk 1925—1926-i téli évadján hangzottak el fölolvasó asztalunknál. Ez a kötet pedagógiai és kultúrpolitikai irodalmunkban eseményszámba ment. Politikusok és kultúrpolitikusok figyelmükre méltatták, folyóiratok és hírlapok foglalkoztak vele. Mindez azonban csak hiú külső csillogás. A lényeg az, hogy a felolvasó asztalunknál elhangzott megállapítások e kötet révén kihangzottak a magyar életbe s élesen bevilágítottak a középeurópai kultúrelét eddig előttünk szinte rejtett világának reánk nézve nagyon fontos és tanulságos titkaiba. Alig lehetett a Magyar Paedagógiai Társaságnak a jelenre vonatkozólag érdekesebb s jelentősebb feladata ennek a tárgykörnek megvilágításánál. Van szerencsém erről a helyről is nyomatékkal fölhívni a tisztelt Nagygyűlés tagjainak és résztvevőinek s az ő révükön a szélesebb körű nyilvánosságnak figyelmét erre a kiadványunkra, melyet szinte anyagierőnket meghaladó áldozatokkal tettünk le a kultúra oltárára.

Társasági életünk másik nevezetes életszervét a lefolyt társasági évben is üléseink alkották. Az elmúlt évben 11 ülést tartottunk, 1 évi közgyűlést, a XXXIV. nagygyűlést a Társaság főnnállása óta, 2 elnökségi ülést hivatalos ügyek elintézésére és 8 felolvasó ülést. Ez üléseken 3 elnöki megnyitó és 11 felolvasás szerepelt, köztük 6 székfoglaló előadás és pedig: 3 előadás Kornis Gyulától, 1—1 Frank Antaltól, Bardócz Páltól, Mitrovics Gyulától,

Schuschny Henriktől, Lechnitzky Gyulától, Molnár Oszkártól, Gyulai Ágostól és Kemény Ferenctől. Egyik ülésünk, a februári, egyúttal ünnepi ülés volt a pedagógia nagy klasszikusának, Pestalozzinak emlékezetére halálának százados évfordulóján, mely alkalommal üdvözlő távirattal vettünk részt Sváje jeles fiának zürichi nemzetközi világünnepélyén is. Felolvasásaink tárgyai ez ünnepi Pestalozzi-ülés tárgyain kívül külön-külön témák voltak: az 1848-i első magyar egyetemes tanügyi kongresszusról, az önmegismerésre való nevelésről, a népiskolai olvasó- és tankönyvekről, a tudományok egységéről és az egyetem egységéről, a szanálás és nevelésről, a tuberkulózis iskolai vonatkozásairól, a nemzeti eszmények szerepéről a nevelésben, a pedagógia rendszeréről.

Üléseinket az elmúlt esztendőben mindenkor igen sokan látogatták. Ez a régebben szokatlan, most rendessé vált jelenség a nevelés kérdései iránti széleskörű és benső érdeklődés hódító útjáról tanuskodván, egyrészt örömmel tölthet el bennünket munkásságunk megbecsülése tekintetében, másrészt jelülő tekintetű az erkölcsi megújodást célul kitűző jobb szellem ébredésének.

Meg kell még említenem mult évi társasági életünk történetének vázolásánál a Társaság kebelében végbement személyi változásokat is.

Társaságunk mult évi XXXIV. nagygyűlésén az előző évben megüresedett három rendes tagsági helyre a következő pedagógusokat választotta meg; ezzel a zárt 100-as tagsági számot ismét teljessé egészítvén ki:

... *Dr. Huszti Józsefet*, a szegedi egyetemen a klasszika filológia nyilvános rendes tanárát, a klasszikus világ tanítására vonatkozó nagyszámú, kiváló értekezés szerzőjét;

Dr. Dékány István egyetemi magántanárt, a budapesti tanárképző-intézeti gyakorló gimnázium tanárát, aki iskolaszervezeti kérdések mellett főképp a földrajz és történelem didaktikai irodalma terén fejt ki értékes munkásságot; végül

Lux Gyula állami polgári iskolai tanárképző főiskolai tanárt, folyóiratunk munkatársát, aki különösen a modern nyelvi oktatásra vonatkozó műveivel szerzett pedagógiai irodalmunkban érdemeket.

Társaságunk ezúttal hivatalosan üdvözlő választottjait rendes tagsági minőségükben s szívesen meghívja őket egyrészt a felolvasó asztalhoz székfoglalóik megtartására, másrészt találkozóra folyóiratunk hasábjain.

Fájdalom, e számbeli kiegészülést és értékbeli gyarapodást az elmúlt társasági évben is megirigyelte tőlünk a zord halál, s három új tagtársunk fejében négy régibb jeles társunkat ragadta ki soraink közül.

Elhunyt rendes tagtársaink közül rendkívül magas életkorban, az utolsó pillanatig fáradhatatlan pedagógiai és tudós irodalmi munka után *Bánóczy József*, a budapesti izr. tanítóképző-intézetnek igazgatója, Társaságunknak 1911 óta rendes tagja, ki megválasztatása előtt mint a Magyar Tudományos Akadémiának régen jeles tagja nagy és értékes irodalmi munkásságra tekintethetett vissza, ki a magyar nevelés terén erős magyar érzésű generációk nevelésével sok évtizeden át szerzett kitünő érdemeket s nevével, nemes egyéniségével díszet kölcsönzött Társaságunknak is.

Elhúnytak az alapszabályaink intenciója értelmében a tanügyi adminisztráció és iskolaszervezés körében szerzett érdemek alapján választott tagtársaink közül *Havas Gyula* nyugalmazott tanfelügyelő és *Hidasi Sándor* miniszteri tanácsos, rendes tagok. Előbbi érdemes hivatali pálya után, mely alatt szorgalmasan foglalkozott különféle tanügyi lapok hasábjain iskolaszervezeti és pedagógiai kérdésekkel, élete delén elvesztvén szemévilágát, 1908 óta, mikor rendes taggá választatott, csupán lelke hevével állhatott mellettünk, mint éveken át legszorgalmasabb látogatója felolvasó üléseinknek, — *Hidasi Sándor*, néhány héttel ezelőtt elhunyt tagtársunk pedig, kit 1918-ban választottunk be sorainkba, bár irodalmilag nem működött, mint a népoktatási felügyeletnek évtizedeken át külső, majd később a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban központi és irányító munkása, szép műveltségével, nemes és tiszta erkölcsi felfogásával a tanfelügyelői kar szellemének irányításában több hasznot hajtott a magyar pedagógiai életnek akárhány könnyű fajsúlyú pedagógiai tollforgatónál.

Elhunyt végül rendes tagjaink sorából *Batta István* sárospataki kollégiumi tanár, a fizikai oktatás didaktikájának jeles művelője, társaságunknak 1924 óta rendes tagja, ki a megválasztása óta eltelt rövid idő alatt székelt sem foglalhatott Társaságunkban. Pedagógiai érdemei azonban ismeretesek mindazok előtt, kik az azóta tőlünk elszakított Kőlozsvárnak a háború előtti években fölvirágozott pedagógiai mozgalmait figyelemmel kísérték. Mint Társaságunk illusztris tiszteleti tagjának, *Schneller István* professzornak legbensőbb munkatársa résztvett a kolozsvári gyakorló reálisiskola szervezésének, megindításának új gondolatokat termelő munkájában, melyet fölvirágzása közben, közvetlenül a legszebb sikerek reményeinek beteljesedése előtt tört le kegyetlenül nemzetünk sorsának szörnyű balrafordulása.

Kegyelettel újítom fel ez alkalommal tőlünk örökre elvált négy derék társunknak emlékét, indítványozom a tisztelt Nagygyűlésnek, hogy ez elhunyt tagjaink emléke jegyzőkönyvünkben megörökíttessék.

Elmult évi szellemi életünk rajzának befejezésekor anyagi ügyeinkre nézve pénztárosunknak és a számvizsgáló bizottságnak jelentésére utalván, még csak a köszönet szavát óhajtom hangoztatni ez ünnepi alkalommal mindazok iránt, kik Társaságunk munkájának zavartalan menetét jótéteményeikkel lehetővé tették és elősegítették. Köszönetet mondok a folyóiratunknak és kötetes kiadványunknak nyújtott anyagi segítségért dr. *Klebensberg Kunó* gróf vallás- és közoktatásügyi-miniszter úrnak, köszönetet az anyagi támogatásért a Magyar Tudományos Akadémiának és köszönetet a Székesfőváros Tanácsának, mely folyóiratunknak 130 példányban való megrendelésével lépett hathatós támogatóink sorába. Köszönetet mondok ezenkívül a Magyar Tudományos Akadémia elnökségének azért is, hogy felolvasó termét és helyiségeit ebben az évben is díjtalanul rendelkezésünkre bocsátotta. Fogadják jötevőink mindannyian őszinte köszönetünket. Indítványozom, hogy irántuk való hálánk mai ülésünk jegyzőkönyvébe foglalassék.

Kérem végül a tisztelt Nagygyűlést, szíveskedjék jelentésemet tudomásul venni és indítványaimat elfogadni.

A nagygyűlés tudomásul vette a titkár jelentését és határozattá emelte a benne foglalt indítványokat.

3. *Quint József* pénztáros *Böngérfi János* ellenőrrel egyetértőleg a következő pénztárosi jelentést terjesztette elő:

A Magyar Paedagogiai Társaság bevétele 1926-ban államsegélyből, tagdíjakból, előfizetésekből és adományokból összesen 4650.53 P volt. Ezt az összeget a folyóirat nyomdai költségeire, ülések rendezésére, írói díjakra és a tisztviselők tiszteletdíjára fordítottuk. Az 1927. évben bevételünk előreláthatólag 5109.28 P lesz, mely az államsegélyből, a tagdíjakból és előfizetésekből az év végéig valószínűleg befolyik. Ebből fedezni tudjuk az 1927. évi költségeket, sőt folyóiratunkat, a Magyar Paedagógiát is nagyobb terjedelemben tudjuk talán kiadni.

4. *Kemény Ferenc* és *Nagy Zsigmond* számvizsgálók felülvizsgálták a számadásokat és rendben találták. Ennek folytán a nagygyűlés megadta a pénztárosnak a felmentvényt, s elfogadta az 1927. évi költségelőirányzatot.

5. Az elnökség javaslata alapján a Társaság a megüresedett négy rendes tagsági helyre egyhangúlag megválasztotta a következőket:

a) *Rácz Lajost*, a sárospataki főiskola rendes tanárát, a magyar filozófiai és pedagógiai irodalom szorgalmas és hivatott munkását, Rousseau életének és munkásságának buzgó kutatóját, folyóiratunknak munkatársát.

b) *Sik Sándort*, a budapesti kegyesrendi főgimnázium tanárát, költőt és író, a Szent István-Akadémia és a Kisfaludy-Társaság rendes tagját, a magyar cserkészetnek mint pedagógiai mozgalomnak egyik vezérét és két évtizeddel ezelőtt megalapítóját, az első magyar nemzeti cserkész tábor elnökét, a *Magyar Cserkészvezetők Könyve* c. kiváló mű szerzőjét.

c) *Prohászka Lajost*, a Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárának tisztviselőjét és a Pázmány Péter-tudományegyetemi pedagógiai szeminárium könyvtárosát, több filozófiai és pedagógiai tanulmány szerzőjét.

d) *Barankay Lajost*, a pécsi felsőkereskedelmi iskola tanárát, *A nemzeti közszellem pedagógiája* c. akadémiai pályadíjat nyert mű szerzőjét, folyóiratunknak dolgozótársát.

1927 április 23-i felolvasó ülésünkön *Kornis Gyula* elnökölt és *Husztai József* rendes tag olvasta fel *A neohumanizmus történeti fejlődése* című székfoglalóját.

A *Friml Aladár* elnöklete alatt tartott 1927 május 21-i felolvasó ülés tárgysorozatán *Waldapfel János* rendes tag előadása szerepelt ezzel a címmel: *Sürgős pedagógiai feladatok*.

1927 október 1-én rendkívüli felolvasó ülést tartottunk *Fináczy Ernő* elnöklésével. Ez ülés tárgya *Schönebaum Herbert* (Lipcese) felolvasása volt: *Pestalozzi's Religion*.